

В. П А П А В А,
професор, доктор економічних наук,
академік НАН Грузії,
професор факультету економіки і бізнесу
Тбіліського державного університету
імені Іване Джавахішвілі,
просп. Чавчавадзе, 1, 0179, Тбілісі, Грузія

V L A D I M E R P A P A V A,
Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Academician of the Georgian NAS,
Professor at the Faculty of Economics and Business
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University,
1, Chavchavadze Ave., Tbilisi, 0179, Georgia

УДК 330.101

ПРО КРИЗУ В ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ ТА ШЛЯХИ ВИХОДУ З НЕЇ

Проаналізовано характер кризи в економічній науці, головні причини її формування, історичні та сучасні приклади її прояву. Запропоновано певні підходи для пошуку основних шляхів щодо подолання кризи в економічній науці.

Ключові слова: економічна наука; економікс; криптовалюти; людський фактор; соціальні науки; “за інших рівних умов”; синтез економічних теорій.

Бібл. 110.

UDC 330.101

ON THE CRISIS IN ECONOMIC SCIENCE AND THE WAYS TO OVERCOME IT

The nature of the crisis of economic science, the main reasons for its formation and historical and modern examples of its manifestation are analyzed. Some approaches for overcoming the crisis are highlighted and discussed.

Keywords: economic science; economics; cryptocurrencies; human factor; social sciences; ceteris paribus; synthesis of economic theories.

References 110.

Для вивчення засад економічної науки використовується різноманітна навчальна література [1; 2; 3; 4]. Вона дуже поширена у багатьох країнах світу. Однак між цією навчальною літературою немає істотних відмінностей. Відповідно до громадської думки, яка сьогодні панує, згаданий навчальний матеріал вимагає критичного переосмислення. Варто зазначити, що критика посібників такого типу

© Папава Володимир (Papava Vladimer), 2018; e-mail: vladimer.papava@tsu.ge.

розпочалася ще з 1970-х років [5; 6] і згодом критичні публікації подібного роду неодноразово повторювалися [7]. Отже, вже багато років економісти обговорюють питання про майбутнє *економікс* [8] *. Усі підручники, про які йдеться, побудовано на таких припущеннях, які в реальності далеко не завжди виконуються. Тому особливе значення має позбавлення *економікс* ілюзій [10] та міфів [11; 12; 13; 14; 15].

Крім цього в економічній реальності існують різні явища, які в даних книгах практично не відображаються. Найбільш наочний приклад – тіньова економіка. Так, у традиційних підручниках з *економікс* вивчення економічних закономірностей ґрунтується на тому припущенні, що вся економіка є легальною, а тіньового її сектору як такого не існує. Водночас, згідно з даними Міжнародного валютного фонду, у 1991–2015 рр. у 158 країнах світу тіньова економіка становила 31,9% усієї економіки [16]. Іншими словами, традиційний *економікс* негласно вважає, що близько 1/3 реальної економіки взагалі не існує.

Тим часом не менш важливим є вивчення також непривабливих сторін сучасної економіки. Наприклад, існує колосальне зростання фінансового сектору в усьому світі за рахунок звуження реального сектору економіки, і практично всі економісти погоджуються, що дане відхилення призводить до фінансової кризи [17; 18], що зумовлює необхідність реформувати міжнародну монетарну та фінансову системи [19]. Проте хоч якого-небудь дійового механізму вирішення цієї проблеми досі не розроблено. Не важко навести й інші приклади подібного характеру. Економічна наука є далекою від пропозиції будь-яких конкретних механізмів для подолання такої аномалії, як багаторазове перевищення річної зарплати відомих у світі спортсменів у популярних видах спорту (футбол, баскетбол, бокс тощо) Нобелівської премії (яка нерідко розподіляється серед двох, а то й трьох лауреатів) – адже для світового розвитку вклад нобелівських лауреатів, як правило, у багато разів вагоміший, ніж досягнення навіть найвидатнішого спортсмена. Не менш серйозна проблема існує і в галузі охорони здоров'я, коли замість лікування пацієнта здійснюється медичне обслуговування платоспроможного клієнта за попередньо обумовлену та гарантовану винагороду, у результаті чого пацієнт перетворюється на клієнта.

Глобальна фінансово-економічна криза початку XXI ст. поставила перед економістами ряд запитань, відповіді на які далеко не завжди можна знайти в рамках традиційного *економікс*. Разом з тим ця криза загострила протистояння економістів різних наукових шкіл, через що склалося враження, що *економікс* як такий помер [20, р. 175–184]. Не дивно, що лауреат Нобелівської премії з економіки Р. Коуз традиційний *економікс* назвав “*економікс класної дошки*” (*blackboard economics*) [21, с. 84]. Сказане демонструє реальні труднощі в економічній науці.

Таким чином, **мета статті** – оцінити кризовий стан в економічній науці, проаналізувати її слабкі сторони і запропонувати шляхи подолання цієї кризи.

---

* Необхідно зазначити, що після розпаду СРСР серед економістів пострадянського простору розпочалася дискусія про те, яким російським словом замінити термін “*економікс*”, який використовується для позначення дисципліни, що вивчає теоретичні основи економіки. Більшою популярністю користувався термін “*економічна теорія*”; ми запропонували термін “*теоретична економіка*” [9]. Віддаючи йому перевагу, виходили з того міркування, що за своїм змістом термін “*економікс*” ширший, ніж економічна теорія будь-якого економічного наукового напрямку (наприклад, фізіократичного, меркантилістського, кейнсіанського тощо), тому дисципліну, яка узагальнює основні моменти різних економічних теорій (на зразок теоретичної фізики), ми запропонували називати *теоретичною економікою*. Щоб уникнути термінологічних непорозумінь у цій статті використовується термін “*економікс*”.

Про пасивну роль економічної науки

Необхідно підкреслити, що ті проблеми, з якими зіткнулася економічна наука, зовсім не є новими. Як справедливо зазначив відомий російський економіст І. Бірман, який емігрував свого часу із СРСР, капіталізм протягом століть розвивався так, що в цьому процесі вчені-економісти (і не тільки вчені) своїми порадами і рецептами зовсім не брали участі [22, с. 521]. Сумним є той факт, що багато в чому економічна наука займає настільки пасивну позицію, що в кращому разі вона виконує лише функцію інтерпретації фактів, які вже сталися, а успіхом вважається, коли ця інтерпретація виявляється вірною.

Економічна наука має багатовікову історію, хоча вона далеко не завжди була готова дати правильні відповіді на ті злободенні запитання, які на порядок денний ставила практика. Однак в історії економічної думки відомі також успішні приклади, коли “відставання” економічної науки від практики було подолано за відносно короткий строк, що, у свою чергу, дало новий імпульс для вирішення багатьох конкретних завдань економічного розвитку. Зокрема, Дж. Кейнс створив свою всесвітньо відому теорію під час Великої депресії, яка згодом стала основою для формування наукового напрямку, названого кейнсіанством; або ж стагфляція в 1970-х роках започаткувала монетаризм М. Фрідмана – лауреата Нобелівської премії з економіки [23].

Відомі й інші факти, коли економічна наука це “відставання” від практики долала лише частково, а в гіршому випадку – і зовсім не змогла подолати. Найбільш наочним прикладом першого є перехід від командної економіки до ринкової в результаті падіння комуністичного режиму наприкінці минулого століття. Незважаючи на те, що багато відомих учених-економістів справедливо вважали, що цей перехід – найвидатніша подія кінця ХХ ст. [24, р. 137], вплив якої на розвиток економічної думки можна порівняти з подоланням Великої депресії 1930-х років [25, с. 11] або з реконструкцією Європи після Другої світової війни [26; 27; 28], він розпочався (за справедливою характеристикою Нобелівських лауреатів з економіки Г. Беккера та Дж. Стігліца) так, що економічна наука не змогла дати теоретично більш-менш обґрунтовані відповіді на багато злободенних запитань щодо цього процесу [29, р. 259; 30, р. 3]. У результаті, як показала практика, досить часто він завершувався створенням не ринкової, а квазіринкової економіки [31; 32].

Можна констатувати, що попри деяке узагальнення досвіду переходу до ринкової економіки, відповідна економічна теорія, на жаль, не була створена [33]. Згідно з властивою І. Бірману радикальною оцінкою, у питаннях вирішення проблем переходу до ринкової економіки економічна наука підтвердила свою “переконливу імпотентність” [22, с. 521].

Незважаючи на те, що кризові явища в економіці, як правило, повинні стимулювати розвиток економічної думки [34, с. 87], за справедливим зауваженням лауреата Нобелівської премії з економіки П. Кругмана, глобальна фінансово-економічна криза 2007–2009 рр., на жаль, не спричинила жодного значного прориву в економічній науці [35] *. Більше того, з’явилась і така думка, що для неї епоха нових глобальних теоретичних ідей – надбання тільки минулого [38, с. 119]. І це

* Йдеться про те, як використовувати вже відомі підходи кейнсіанства [36] (а не про якусь нову теорію), що, звичайно, має своїх прихильників [37], хоча не менше заслуговують на увагу ті аргументи, які свідчать про нездатність кейнсіанської макроекономіки вирішувати проблеми розглянутої кризи [23].

зовсім не дивно, якщо врахувати, що економічна наука не могла нічого вдіяти у вирішенні питань капіталістичної економіки, її майбутнього [39; 40]. Слід зазначити, що уроки, які надала криза, не були взяті до уваги проводжуваною протягом 10 років після неї економічною політикою [41; 42].

Після глобальної фінансово-економічної кризи посилилася критика економікс, а також активізувався пошук шляхів перегляду засад економічної науки [43; 44; 45; 46; 47]. Підхід, що будується на фразі “економісти проти економікс” [48], стосувався не тільки економікс [49; 50; 51; 52; 53; 54; 55; 56] як такого, але і макроекономіки [57; 58; 59], і мікроекономіки [60]. Ця дискусія має велике значення для досягнення консенсусу в економічній науці [61]. Тут же необхідно підкреслити, що серед економістів є й такі, які вважають, що остання в цілому не перебуває в стані кризи, оскільки вона позначилася тільки на макроекономіці, тобто на одному з розділів з усієї науки [38, с. 124].

На жаль, більшість Нобелівських лауреатів з економіки, як правило, уникають обговорення з широкою аудиторією практичних питань про економічний розвиток, міжнародну економіку, глобальні фінанси тощо. Рідкісним винятком серед них є Дж. Стігліц, П. Кругман, М. Спенс і Р. Шиллер, які відрізняються своєю активністю щодо розгляду злободенних питань економіки. Інакше кажучи, вчені-економісти зі світовими іменами та авторитетом у більшості своїй вважають за краще не торкатися реальних проблем економіки. Скоріше за все, такий сумний факт зумовлений тим, що нерідко Нобелівську премію з економіки отримують ті економісти, праці яких безпосередньо не пов’язані з реальними труднощами сучасної економіки [62; 63]. Необхідно зазначити, що невинуватиме “мовчання” є характерним не тільки для багатьох нобеліантів-економістів, це, як бачимо, глобальна тенденція, властива переважній частині економістів. Принаймні, так, безумовно, можна сказати і про моїх співвітчизників – грузинських економістів.

Глобальний “вірус” криптовалют та чергова пасивність економічної науки

Одним з наочних прикладів відставання економічної науки від сучасних реалій є введення і швидке поширення по всьому світу криптовалюти – біткоїна. Його перша емісія відбулася 3 січня 2009 р., за часів, коли світова банківська система переживала труднощі через глобальну фінансово-економічну кризу [64]. Варто зазначити, що настання епохи біткоїна передбачив лауреат Нобелівської премії з економіки М. Фрідман ще у 1999 р., тобто майже за 10 років до його появи [65; 66].

І хоча ніхто не знає, хто такий його офіційний творець Сатоші Накамото – конкретна особистість чи назва групи людей – популярність біткоїна, навіть незважаючи на абсолютно непрозорий механізм його емісії [67], щороку зростає, що відображається в підвищенні його ціни. На природне запитання, чому купують біткоїн і чому на нього збільшується попит, Дж. Стігліц справедливо відповідає: через його засекреченість [68]. А це, у свою чергу, дає можливість обійти закон [69].

Засекречений характер біткоїна (й інших криптовалют) дозволив йому стати зручним засобом проведення фінансових операцій для кримінального світу [70] і сприяв тому, щоб криптовалюта в руках політичного агресора перетворилася на грізну зброю масового фінансового ураження [71]. З цього приводу інтерес становить російський досвід. Так, протягом семи років Росія переслідувала біткоїн, хоча з 2017 р. виступила з пропозицією широко використовувати криптовалюту і навіть не виключила випуск власної (яка конкурує з біткоїном). Шляхом ле-

галізації криптовалюти Москва прагне, щонайменше, обійти фінансові обмеження, встановлені відомим “актом Магнітського” [72].

На думку Дж. Стігліца, криптовалюту слід заборонити [73], оголосити її поза законом [68]. У свою чергу, Японія надала біткоіну статус легального платіжного засобу, чим заявила про бажання стати глобальним центром фінансових технологій [74].

Необхідно підкреслити, що для багатьох всесвітньо відомих економістів біткоїн і в цілому криптовалюта є ненадійним фінансовим інструментом. Наприклад, Нобелівський лауреат з економіки П. Кругман підкреслює, що будь-які криптовалюти – це “бульбашки” [75] *. Через те, що ціна криптовалюти зростає за рахунок залучення до системи нових споживачів, криптовалюта набуває характеру фінансової піраміди – схеми Понці [78].

Для деяких економістів важко уявити майбутнє біткоіна [79], також вони не знають, що порадити зацікавленим особам – купувати біткоїни чи ні, оскільки це для них те саме, що купити лотерейний квиток [80]. Є й такі фахівці, для яких найбільша проблема полягає в тому, що, на їхню думку, стрибкоподібне падіння вартості біткоіна може підірвати віру в ефективність ринку [81]. Найнесподіванішим слід визнати оптимістичну заяву директора-розпорядника Міжнародного валютного фонду К. Лагард про велике майбутнє криптовалюти [82], яке, на наш погляд, має більше емоційну, ніж професійно-економічну основу. На цьому фоні зовсім не видається дивним позитивне, оптимістичне ставлення до біткоіна представників лібертаріанізму [83].

Окремою проблемою є технологія “видобування” (майнінгу) біткоіна, що базується на блокчейні. На думку деяких економістів, на відміну від криптовалюти, блокчейн має велике майбутнє [74], хоча скептики вважають, що його можливості є обмеженими [84; 85]. З приводу блокчейна скептицизм посилюється тією обставиною, що його “видобування” вимагає значних комп’ютерних потужностей і дешевих джерел енергії [71; 86]. Згідно з прогнозом, до 2020 р. біткоїн витратить більше енергії, ніж її було спожито в усьому світі у 2017 р. [87]. Інакше кажучи, в недалекому майбутньому віртуальні валюти створять серйозні енергетичні проблеми для всього світу.

У нашу динамічну епоху минуло достатньо часу, поки економісти почали більш-менш серйозно звертати увагу на криптовалюти, хоча біткоїн фактично вже став глобальною проблемою. Заради справедливості слід зазначити, що з’явилися перші наукові публікації, в яких робиться спроба узагальнити накопичений у цій сфері досвід [88], а також праці, що пояснюють широкому колу читачів дане питання простою мовою [89; 90]. Криптовалюта вже охопила багато країн світу **, хоча економічна наука цей феномен, на жаль, належним чином досі не вивчила. Незабаром увесь світ відзначатиме десятиріччя біткоіна, проте економісти тількино почали звертати більш-менш серйозну увагу на питання криптовалют.

Про шляхи виходу з кризи

1. На наш погляд, найважливішою проблемою, характерною для сучасної економічної науки є нехтування *людиною реальною*, що, як правило, відбувається через її заміну спрощеною моделлю А. Сміта – *homo economicus* (людиною еко-

---

* Проблема “бульбашок” в економіці не є новою. Особливо вона загострилася в Японії в 1980-х та 1990-х роках (див., наприклад, [76; 77]).

** Біткоїн є дуже популярним у Грузії, хоча, на щастя, офіційного статусу він не отримав [91]. На жаль, проблема криптовалют також поки що не стала предметом інтенсивних наукових досліджень грузинських економістів.

номічною). Для розуміння елементарних, і до того ж схематичних, закономірностей ринкової економіки моделі *homo economicus* цілком достатньо, проте вивчити реальні, і тому більш складні, економічні закономірності на основі цієї спрощеної моделі людини в принципі неможливо.

Для економістів проблема співвідношення реальної і штучної людини є давно актуальною. Лауреат Нобелівської премії з економіки Дж. Б'юкенен справедливо зазначав, що людина прагне до свободи не для того, щоб максимізувати корисність (що є метою людини штучної), а для того, щоб бути такою людиною, якою вона хоче бути [92, р. 112].

Економісти, які виступають проти заміщення людини реальної людиною штучною, вважають, що *homo economicus* “закінчилася” [93], що *homo economicus* померла [94]. Чи означає це, що вчені повинні зовсім відмовитися від використання моделі *homo economicus*? На нашу думку, ні, оскільки для окремих цілей дослідження і ця спрощена модель теж може дати цікаві результати. Наприклад, для опису посткомуністичного переходу до ринкової економіки (шляхом трансформації людського фактора) даний процес можна розглядати як трансформацію *homo sovieticus* (людини радянської) в *homo economicus*, у результаті чого вимальовується нова модель людини – *homo transformaticus* (людина перехідна) [95, р. 260–264]. Необхідно зазначити, що модель *homo transformaticus* є значно ближчою до реальної людини, ніж окремо взяті моделі *homo sovieticus* і *homo economicus*, оскільки риси, характерні для двох останніх моделей, одночасно відображено в моделі *homo transformaticus*. Проте і вона є далекою від людини реальної.

Інший приклад аналогічного характеру – трансформація моделі *homo economicus* в умовах сучасної фінансово-економічної кризи в модель *zombie economicus* (зомбі економічна) [96].

Таким чином, для економістів одним з найважливіших завдань є використання у певному конкретному дослідженні тієї моделі людини, яка буде найбільш наближеною до відповідних рис людини реальної [38, с. 121]. Оскільки стопроцентний збіг моделі людини для дослідницьких цілей і людини реальної в принципі є нездійсненним. Це наближення буде можливим, якщо економісти збагатять свій дослідницький арсенал відповідними інструментами інших соціальних наук (зокрема, філософії, психології, соціології, права, політології).

2. Те, що між економічною наукою і практикою існує значний розрив, сьогодні ні для кого не секрет. Головне – правильно визначити ту проблему, без розв'язання якої цей розрив не буде подолано. Важко не погодитися з відомим британським економістом Р. Скінделські, який вважає, що в економічній науці превалює спрощувальний підхід, коли економіка ототожнюється з машиною (нехай і складною), яку легко описати за допомогою математики. Він також зазначає, що сьогодні майбутніх економістів, на жаль, не вчать філософії, психології, історії та політології, внаслідок чого знання сучасних учених є обмеженими в основному економічними моделями [97; 98], а це істотно збіднює ту наукову мову, якою вони повинні користуватися.

Питанню взаємовідносин мови науки і дійсності присвячено не одну цікаву працю [99; 100; 101]. Як відомо, пізнання навколишнього світу відбувається на базі існуючої наукової мови, яка, зі свого боку, збагачується на основі цього пізнання. Через те, що економіка ототожнена зі складною машиною, мова економічної науки виявилася значно більш спрощеною, ніж це необхідно для пізнання дійсності на належному рівні.

Використання математичних методів, з одного боку, підвищує здійсненність пізнання конкретних аспектів економічної дійсності, однак, з іншого – обмежує його, оскільки істотно звужує можливості більш-менш адекватного відображення в ньому всього різноманіття дійсності. І це не дивно, оскільки математика як така не настільки досконала, щоб відповідним чином показати всю складність соціальної сфери.

Проблемою є і надмірне захоплення економетрикою, яка в даний час практично визнається критерієм істини. Це створює так званий феномен “економетриковіри”, коли вважається: якщо результати економетричних розрахунків суперечать будь-якій теорії – тим гірше для цієї теорії [38, с. 114].

Спрощений підхід до вивчення економічної дійсності, а точніше “економічної машини”, найнаочніше проявився в тих припущеннях, які економісти свідомо, а часом і несвідомо, використовують при проведенні досліджень. Будь-яке таке припущення спрощує дійсність, оскільки вчений зосереджує увагу на вивченні якогонебудь фактора (або групи факторів), виключаючи можливість зміни інших факторів. Такий підхід створює плідотворний ґрунт для використання математики для більш-менш глибокого аналізу досліджуваної проблеми; разом з тим відкритим залишається питання про ці припущення, про те, наскільки вивченої закономірності достатньо для правильного сприйняття різноманітної дійсності [43].

Індикатор того, якою мірою те чи інше припущення усвідомлено враховується вченим, відбивається у відомому словосполученні *ceteris paribus*, або “за інших рівних умов”, яке свідчить про те, що дійсність спрощена. А таке спрощення дає підстави для використання в економіці математики. Чи означає це, що економісти повинні відкинути таке “магічне” поєднання слів у своєму дослідженні або ж відмовитися від використання в ньому математичних методів? Звичайно ж, ні! Без них пізнання економічної дійсності набагато ускладниться. Головне, не вважати результати таких наукових робіт остаточними, а дослідження – завершеним. Навпаки, його необхідно продовжувати на стику економіки і філософії, психології, соціології, права, історії, географії та політології. Даний підхід істотно збагатить мову економічної науки.

Для подолання кризової ситуації в економічній науці необхідно проводити інтердисциплінарні дослідження шляхом залучення інструментаріїв інших соціальних наук. Як приклад можна навести відносно новий напрям, котрий нещодавно з'явився в соціальних науках, – *геоекономіку* [102; 103; 104; 105; 106], яка, на жаль, поки що не стала об'єктом серйозної уваги з боку економістів. Геоекономіка ще не вважається підгалуззю економічних наук, і тому вона залишається у сфері інтересів фахівців переважно в політиці та міжнародних відносинах. Тим часом саме геоекономіка дає ключ до правильного розуміння і вирішення багатьох конкретних економічних (і не тільки) проблем.

3. Окрема проблема – протистояння між різними економічними теоріями, і питання про те, яка з них є вірнішою, на нашу думку, є малокопродуктивним. Якщо провести аналогію з кресленням, то один і той самий предмет можна накреслити в різних ракурсах (у результаті чого вони сильно відрізняться); за аналогією, можна припустити, що різні економічні теорії відображають одну і ту саму дійсність також у різних ракурсах. У міру зміни економічної дійсності та чи інша теорія може відобразити проблему, яка виникла, більш адекватно, ніж інші.

На нашу думку, на сучасному етапі розвитку економічної науки особливого значення набуває пошук спільних складових різних теорій, що дозволить знахо-

дити шляхи їх синтезу [107]. Одним з найбільш наочних прикладів такого підходу є синтез теорії пропозиції та кейнсіанської теорії [108; 109]. Поряд з тим також бажано розвивати інтегровані економічні теорії [110], що дасть можливість отримувати більш наближені до дійсності результати досліджень.

Звичайно ж, у статті наведено лише декілька дуже важливих шляхів подолання кризи в економічній науці. Але навіть обмежуючись тільки ними, на наше глибоке переконання, це має неабияк позначитися на результатах досліджень. Також слід підкреслити одну обставину, безпосередньо пов'язану з проблемою, – наскільки відповідає досягненням економічної науки та економічна політика, яка проводиться урядами різних держав. Скоріше за все, проблема є не менш гострою, ніж криза в економічній науці, хоча це – тема самостійного вивчення і виходить за межі даної статті.

Висновки

Сьогодні ніхто не має сумнівів, що економічна наука перебуває в кризі, через яку економікс неспроможний більш-менш задовільно відобразити дійсність і, у кращому разі, здатний лише інтерпретувати економічну подію, яка вже сталася. Можна з упевненістю констатувати, що з часів створення Дж. Кейнсом у період Великої депресії своєї відомої теорії, а також монетаризму М. Фрідмана в умовах стагфляції в 1970-х роках, на жаль, не з'явилася якась серйозна економічна теорія великого практичного значення. Глобальна фінансово-економічна криза 2007–2009 рр. ще раз продемонструвала всім слабкі сторони економічної науки, і, що особливо важливо, уроки цієї кризи практично не вплинули на її розвиток.

Один з найяскравіших прикладів сучасної кризи економічної науки – швидке поширення по всьому світу захоплення криптовалютою, що, на жаль, досі не стало об'єктом досліджень економістів. Для подолання кризової ситуації в економічній науці особливе значення має вихід на перший план людського фактора. Очевидно, що на сьогодні явно недостатньо використовувати спрощену модель *homo economicus*. Необхідно за можливості різнобічно включати в економічні дослідження людський фактор, що можна досягти тільки при залученні інших соціальних наук (філософії, психології, соціології, права, політології). Великим стимулом для розвитку економічної науки можуть стати дослідження на стику цих наук, що має послабити традиційний підхід економістів, який, як правило, ґрунтується на словосполученні “за інших рівних умов”. У кожному окремому випадку скорочення кількості так званих “незмінних” факторів, які передбачаються цією фразою, зробить результати досліджень більш реалістичними.

У даний час різні економічні теорії протистоять одна одній, проте доцільніше зосередити увагу (там, де це можливо) на пошуку того спільного, що сприятиме їх синтезу. Такий шлях розвитку економічної науки, на наш погляд, має чітко виражений конструктивний характер.

Список використаної літератури

1. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика. – В 2 т. – М. : Республика, 1992. – Т. 1. – 399 с.; Т. 2. – 400 с.
2. Мэнкью Н.Г. Принципы экономикс. – СПб. : Питер Ком, 1999. – 784 с.
3. Самуэльсон П.А., Нордхаус В.Д. Экономика. – М. : БИНОМ, КНОРУС, ЛБЗ, 1999. – 800 с.

4. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика. – М. : Дело, 1993. – 829 с.
5. Linder M., Sensat Jr.J. Anti-Samuelson. – Vol. 1 : Basic Ideological Concepts. Crises and Keynesianism. – New York : The World Market, Urizen Books, 1977. – 395 p.
6. Linder M., Sensat Jr.J. Anti-Samuelson. – Vol. 2 : Money and Credit. Value and Price Theory. Factors of Production. – New York : The World Market, Urizen Books, 1977. – 472 p.
7. Kanth R.K. Against Economics. Rethinking Political Economy. – Aldershot : Ashgate, 1997. – 256 p.
8. The Future of Economics ; [D. Hey, ed.]. – Oxford : Blackwell, 1992. – 162 p.
9. Панава В. О некоторых проблемах экономической науки на современном этапе // Вопросы экономики. – 1992. – № 1. – С. 114–117.
10. Heath J. Economics without Illusions. Debunking the Myths of Modern Capitalism. – New York : Broadway Books, 2010. – 352 p.
11. Гуриев С. Мифы экономики: Заблуждения и стереотипы, которые распространяют СМИ и политики. – М. : Юнайтед Пресс, 2010. – 304 с.
12. Fox J. The Myth of the Rational Market: A History of Risk, Reward, and Delusion on Wall Street. – New York : Harper Business, 2009. – 382 p.
13. Economics: Myth, Method, or Madness? Selected Readings ; [R.E. Hicks, W.J. Klages, F.A. Raffa, eds.]. – Berkeley, CA : McCutchan Publishing Corporation, 1971. – 283 p.
14. Mishan E.J. Economic Myths and the Mythology of Economics. – Atlantic Highlands, NJ : Humanities Press International, 1986. – 176 p.
15. Paarlberg D. Great Myths of Economics. – New York : The New American Library, 1968. – 206 p.
16. Medina L., Schneider F. Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? // IMF Working Paper WP/18/17. – 2018. – January [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/01/25/Shadow-Economies-Around-the-World-What-Did-We-Learn-Over-the-Last-20-Years-45583>.
17. Аникин А.В. История финансовых потрясений. От Джона Ло до Сергея Кириенко : моногр. – М. : ЗАО “Олимп-Бизнес”, 2000. – 384 с.
18. Киндлбергер Ч., Алибер Р. Мировые финансовые кризисы. Мании, паники и крахи. – СПб : Питер, 2010. – 544 с.
19. Стиглиц Дж.Ю. и др. Доклад Стиглица о реформе международной валютно-финансовой системы: уроки глобального кризиса / Доклад Комиссии финансовых экспертов ООН. – М. : Международные отношения, 2012. – 324 с.
20. Davies H. The Financial Crisis: Who is to Blame? – Cambridge : Polity Press, 2010. – 240 p.
21. Расков Д. Риторика новой институциональной экономической теории // Вопросы экономики. – 2010. – № 5. – С. 81–95.
22. Бирман И.Я. Я – экономист (о себе, любимом). – Новосибирск : ЭКОР, 1996. – 607 с.
23. Skidelsky R. How Economics Survived the Economic Crisis [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.project-syndicate.org/commentary/why-no-intellectual-shift-in-economics-by-robert-skidelsky-2018-01?utm_source=Project+Syndicate+Newsletter&utm_campaign=6b6f82ce43-sunday_newsletter_21_1_2018&utm_medium=email&utm_term=0_73bad5b7d8-6b6f82ce43-93567601.

24. *Stiglitz J.E.* Another Century of Economic Science / In: The Future of Economics ; [D. Hey, ed.]. – Oxford : Blackwell, 1992. – P. 134–141.
25. *Автономов В.С.* Политическая экономия переходного периода // *Мировая экономика и международные отношения.* – 1996. – № 9. – С. 7–15.
26. *Fischer S., Frankel J.* Macroeconomic Issues of Soviet Reform // *American Economic Review.* – 1992. – Vol. 82. – No. 2. – P. 37–42.
27. *Sachs J.* Privatization in Russia: Some Lessons from Eastern Europe // *American Economic Review.* – 1992. – Vol. 82. – No. 2. – P. 43–48.
28. *Wolfson M.* Transitions from a Command Economy: Rational Expectations and Cold Turkey // *Contemporary Policy Issues.* – 1992. – Vol. 10. – Iss. 2. – P. 35–43.
29. *Becker G.S., Becker G.N.* The Economics of Life. From Baseball to Affirmative Action to Immigration, How Real World Issues Affect Our Everyday Life. – New York : McGraw-Hill, 1997. – 352 p.
30. *Stiglitz J.E.* Whither Socialism? – Cambridge : The MIT Press, 1996. – 352 p.
31. *Quasi-Markets and Social Policy ; [J. Le Grand, W. Bartlett, eds.]* – Basingstoke, UK : Macmillan Press, 1993. – P. 202–220.
32. *Геєць В.М.* Подолання квазіринковості – шлях до інвестиційно орієнтованої моделі економічного зростання // *Економіка України.* – 2015. – № 6. – С. 4–17.
33. *Papava V.* On the Theory of Post-Communist Economic Transition to Market // *International Journal of Social Economics.* – 2005. – Vol. 32. – No. 1-2. – P. 77–97.
34. *Базилевич В.Д.* Економічна наука та освіта в епоху системних трансформацій: нові виклики і запити до фундаментальної теорії // *Економіка України.* – 2016. – № 8. – С. 78–92.
35. *Krugman P.* Good Enough for Government Work? Macroeconomics Since the Crisis // *Oxford Review of Economic Policy.* – 2018. – Vol. 34. – Iss. 1-2. – P. 156–168 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://academic.oup.com/oxrep/article/34/1-2/156/4781811>.
36. *Кругман П.* Выход из кризиса есть! – М. : Азбука Бизнес, Азбука-Аттикус, 2013. – 318 с.
37. *Рязанов В.Т.* Економічна політика після кризи: чи стане вона знову кейнсіанською? // *Економіка України.* – 2014. – № 5. – С. 4–27.
38. *Капелюшников Р.И.* О современном состоянии экономической науки: полу-социологические наблюдения // *Вопросы экономики.* – 2018. – № 5. – С. 110–128.
39. *Хейлбронер Р.* Научный анализ и видение в истории современной экономической мысли // *Вопросы экономики.* – 1993. – № 11. – С. 4–12.
40. *Heilbroner R., Milberg W.* The Crisis of Vision in Modern Economic Thought. – Cambridge : Cambridge University Press, 1996. – 131 p.
41. *El-Erian M.A.* The Lost Lesson of the Financial Crisis [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.project-syndicate.org/commentary/lost-lessons-of-the-financial-crisis-by-mohamed-a-el-erian-2017-08>.
42. *Pressman S., Scott R.* Ten years after the crisis: a lost decade? // *Real-World Economics Review.* – 2018. – Iss. 83. – P. 2–19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.paecon.net/PAEReview/issue83/PressmanScott83.pdf>.
43. *Родрик Д.* Экономика решает: сила и слабость “мрачной науки”. – М. : Издательство Института Гайдара, 2017. – 256 с.
44. *Bookstaber R.* The End of Theory. Financial Crises, the Failure of Economics, and the Sweep of Human Interaction. – Princeton : Princeton University Press, 2017. – 240 p.

45. *Leishvily P.* Economic Activity: Teleological Analysis. – New York : Nova Science Publishers, 2012. – 164 p.
46. *Turner A.* Economics after the Crises. Objectives and Means. – Cambridge : The MIT Press, 2012. – 128 p.
47. *van Staveren I.* Economics After the Crises. An Introduction to Economics from a Pluralist and Global Perspective. – London : Routledge, 2015. – 458 p.
48. *Rodrik D.* Economists vs. Economics [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.project-syndicate.org/commentary/economists-versus-economics-by-dani-rodrik-2015-09?utm_source=Project+Syndicate+Newsletter&utm_campaign=be2a176f93-Sept_13_20159_5_2015&utm_medium=email&utm_term=0_73bad5b7d8-be2a176f93-93567601&barrier=accessreg.
49. *Birks S.* 40 Critical Pointers for Students of Economics. – London : College Publications, 2016. – 106 p.
50. *Fullbrook E.* Narrative Fixation in Economics. – London : College Publications, 2016. – 166 p.
51. *Marques G.* A Philosophical Framework for Rethinking Theoretical Economics and Philosophy of Economics. – London : College Publications, 2016. – 198 p.
52. *McCloskey D.N.* Bourgeois Dignity: Why Economics Can't Explain the Modern World. – Chicago : The University of Chicago Press, 2010. – 592 p.
53. *Pilkington P.* The Reformation in Economics: A Deconstruction and Reconstruction of Economic Theory. – London : The Palgrave Macmillan, 2016. – 384 p.
54. *Söderbaum P.* Do We Need a New Economics for Sustainable Development? // Real-World Economics Review. – 2017. – Iss. 80. – P. 32–44 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.paecon.net/PAERReview/issue80/Soderbaum80.pdf>.
55. *Stiglitz J.* An Agenda for Reforming Economic Theory [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=L9KAd_nqINY.
56. *Syll L.P.* On the Use and Misuse of Theories and Models in Mainstream Economics. – London : College Publications, 2016. – 184 p.
57. *Kaletsy A.* Революция “Макронэкономии”? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.project-syndicate.org/commentary/replacement-market-fundamentalism-by-anatole-kaletsky-2017-07/russian>.
58. *Di Muzio T., Noble L.* The Coming Revolution in Political Economy: Money Creation, Mankiw and Misguided Macroeconomics // Real-World Economics Review. – 2017. – Iss. 80. – P. 85–108 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.paecon.net/PAERReview/issue80/DiMuzioNoble80.pdf>.
59. *Stiglitz J.* Joseph Stiglitz on Macroeconomics in Crisis [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=SOxCMc9-1Cc&app=desktop>.
60. *Hill R., Myatt T.* The Economics Anti-Textbook: A Critical Thinker's Guide to Microeconomics. – Halifax : Fernwood Publishing, 2010. – 224 p.
61. *Rodrik D.* The Perils of Economic Consensus [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.project-syndicate.org/commentary/dani-rodrik-warns-that-agreement-among-economists-can-create-an-illusion-of-certain-knowledge?utm_source=MadMimi&utm_medium=email&utm_content=Dani+Rodrik%3a+%22The+Perils+of+Economic+Consensus%22&utm_campaign=20140817_m121761177_Dani+Rodrik%3a+%22The+Perils+of+Economic+Consensus%22&utm_term=The+Perils+of+Economic+Consensus&barrier=accessreg.
62. *Offer A.* Нобелевская экономика vs. социал-демократия [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.project-syndicate.org/commentary/economics-nobel-versus-social-democracy-by-avner-offer-2016-10/russian>.

63. *Offer A., Söderberg G.* The Nobel Factor: The Prize in Economics, Social Democracy, and the Market Turn. – Princeton : Princeton University Press, 2016. – 344 p.
64. *Skidelsky R.* Why Reinvent the Monetary Wheel? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.project-syndicate.org/commentary/cryptocurrencies-false-promise-by-robert-skidelsky-2018-05?utm_source=Project+Syndicate+Newsletter&utm_campaign=c4c50cbcd2-sunday_newsletter_27_5_2018&utm_medium=email&utm_term=0_73bad5b7d8-c4c50cbcd2-93567601.
65. *Cawrey D.* How Economist Milton Friedman Predicted Bitcoin [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.coindesk.com/economist-milton-friedman-predicted-bitcoin/>.
66. *Samson A.* Лауреат Нобелевской премии Мильтон Фридман прогнозировал биткойнскую эпоху 17 лет назад [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://bitcoinrush.md/%D0%BB%D0%B0%D1%83%D1%80%D0%B5%D0%B0%D1%82-%D0%BD%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B9-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D0%B8-%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%BE%D0%BD-%D1%84/>.
67. *Shiller R.J.* The Old Allure of New Money [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.project-syndicate.org/commentary/cryptocurrencies-scientific-narrative-by-robert-j--shiller-2018-05?utm_source=Project+Syndicate+Newsletter&utm_campaign=c4c50cbcd2-sunday_newsletter_27_5_2018&utm_medium=email&utm_term=0_73bad5b7d8-c4c50cbcd2-93567601.
68. *Golstein S.* Nobel Laureate Stiglitz: “Why Do People Want Bitcoin?” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.financemagnates.com/cryptocurrency/news/nobel-laureate-stiglitz-people-want-bitcoin/>.
69. *Myers J.* Joseph Stiglitz: Bitcoin ought to be outlawed [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.weforum.org/agenda/2017/11/joseph-stiglitz-bitcoin-ought-to-be-outlawed/>.
70. *Roubini N.* Первые коино мошенники [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.project-syndicate.org/commentary/ico-cryptocurrency-scams-by-nouriel-roubini-2018-05/russian>.
71. *Джеймс Х.* Опасность биткойна [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.project-syndicate.org/commentary/bitcoin-threat-to-political-stability-by-harold-james-2018-02/russian>.
72. *Johnson M.C.* Why Is the Kremlin Suddenly Obsessed With Cryptocurrencies? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.thedailybeast.com/why-is-the-kremlin-suddenly-obsessed-with-cryptocurrencies?ref=scroll>.
73. *Bach N.* This Nobel Prize-Winning Economist Says Bitcoin Should be Banned // Fortune. – 2017. – November 30 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://fortune.com/2017/11/30/economist-joseph-stiglitz-bitcoin-should-be-outlawed/>.
74. *Rogoff K.* Золото криптодураков? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.project-syndicate.org/commentary/bitcoin-long-term-price-collapse-by-kenneth-rogoff-2017-10/russian?barrier=accesspay>.
75. *Самеева Ю.* Пол Кругман: “Нужно говорить об определяющей роли государства в преодолении кризиса, о необходимости вмешательства в рыночные механизмы и ручного управления” // Зеркало недели. – 2017. – Сентябрь 18 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://zn.ua/macrolevel/nobelevskiy-laureat-pol-krugman-nuzhno-govorit-ob-opredelyayuschey-rol-i-gosudarstva-v-preodolenii-krizisa-o-neobhodimosti-vmeshatelstva-v-rynochnye-mehanizmy-i-ruchnogo-upravleniya-260407_.html#comment.

76. *Barsky R.B.* The Japanese bubble: A 'Heterogeneous' Approach // NBER Working Paper 15052. – 2009. – June [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nber.org/papers/w15052>.

77. *Wood C.* The Bubble Economy? Japan's Extraordinary Speculative Boom of the '80s and the Dramatic Bust of the '90s. – Jakarta: Solstice Publishing, 2005. – 224 p.

78. *Sheng A., Geng X.* Варвары у монетарных ворот [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.project-syndicate.org/commentary/bitcoin-cryptocurrencies-monetary-risk-by-andrew-sheng-and-xiao-geng-2017-08/russian?barrier=accesspay>.

79. *Baker D.* Tesla, Amazon, Bitcoin, Efficient Markets and FTT // WEA Commentaries. – 2018. – Vol. 8. – No. 1. – P. 10–11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.worldeconomicsassociation.org/newsletterarticles/bitcoin-efficient-markets/>.

80. *Turner A.* Should You Buy Bitcoin? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.project-syndicate.org/commentary/bitcoin-collapse-low-macroeconomic-risk-by-adair-turner-2018-02>.

81. *Quiggin J.* What Bitcoin Reveals About Financial Markets // The New York Times. – 2018. – February 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nytimes.com/2018/02/08/opinion/bitcoin-financial-markets.html?rref=collection%2Fsectioncollection%2Fopinion&action=click&contentCollection=opinion&region=rank&module=package&version=highlights&contentPlacement=8&pgtype=sectionfront>.

82. *Lagarde C.* Central Banking and Fintech – A Brave New World? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/en/News/Articles/2017/09/28/sp092917-central-banking-and-fintech-a-brave-new-world?cid=em-COM-123-35955>.

83. *Cox J.* Bitcoin and Digital Currencies: The New World of Money and Freedom. – Baltimore : Laissez Faire Books, 2013. – 112 p.

84. *Roubini N.* Невыполненные обещания блокчейна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.project-syndicate.org/commentary/why-bitcoin-is-a-bubble-by-nouriel-roubini-2018-01/russian?barrier=accesspay>.

85. *Roubini N., Byrne P.* Блокчейн – пустые мечты [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.project-syndicate.org/commentary/blockchain-technology-limited-applications-by-nouriel-roubini-and-preston-byrne-2018-03/russian>.

86. *Popper N.* There Is Nothing Virtual About Bitcoin's Energy Appetite // The New York Times. – 2018. – January 21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nytimes.com/2018/01/21/technology/bitcoin-mining-energy-consumption.html?action=click&contentCollection=Times%20Insider&module=RelatedCoverage&region=Marginalia&pgtype=article>.

87. *Jezard A.* In 2020 Bitcoin will Consume More Power than the World does Today [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.weforum.org/agenda/2017/12/bitcoin-consume-more-power-than-world-2020/>.

88. *Salman A., Razaq M.G.A.* Bitcoin and the World of Digital Currencies / In: Financial Management from an Emerging Market Perspective ; [G. Kucukkocaoglu, S. Gokten, eds]. – InTech. – 2018. – P. 269–281.

89. *Винья П., Кейси М.* Эпоха криптовалют. Как биткоин и блокчейн меняют мировой экономический порядок. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2018. – 432 с.

90. *Тарасов Д., Попов А.* От золота до биткойна. – М. : Альпина Паблишер, 2018. – 98 с.

91. *North A.* How the Tiny Nation of Georgia Became a Bitcoin Behemoth [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.npr.org/sections/paral>

els/2018/04/23/597780405/how-the-tiny-nation-of-georgia-became-a-bitcoin-behe-moth.

92. *Buchanan J.M.* What Should Economists Do? – Indianapolis : Liberty Fund, 1979, 292 p.

93. *Brockway G.P.* The End of Economic Man. – New York : W.W. Norton and Co, 1995. – 333 p.

94. *Tittenbrun J.* The Death of the Economic Man // International Letters of Social and Humanistic Sciences. – 2013. – Vol. 11. – P. 10–34 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.scipress.com/ILSHS.11.10.pdf>.

95. *Papava V.* The Georgian Economy: From “Shock Therapy” to “Social Promotion” // Communist Economies & Economic Transformation. – 1996. – Vol. 8. – No. 2. – P. 251–267.

96. *Papava V.* Is Zombie Economicus Coming? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.marketoracle.co.uk/Article8736.html>.

97. *Skidelsky R.* Экономисты против экономики [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.project-syndicate.org/commentary/mathematical-economics-training-too-narrow-by-robert-skidelsky-2016-12/russian?barrier=accesspaylog>.

98. *Скидельски Р.* “Ученые идиоты”. Почему экономисты не понимают, что происходит с мировой экономикой? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ktovkurse.com/mirovaya-ekonomika/uchennye-idioty-pochemu-ekonomisty-ne-ponimayu-cto-proishodit-s-mirovoj-ekonomikoj>.

99. *Ким В.В., Блажевич Н.В.* Язык науки: Философско-методологические аспекты. – Екатеринбург : Банк культурной информации, 1998. – 214 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/3588/2/philos_edu_4.pdf.

100. *Devitt M., Sterelny K.* Language and Reality: An Introduction to the Philosophy of Language. – Oxford, UK : Wiley-Blackwell, 1999. – 360 p.

101. *Marsonet M.* Science, Reality, and Language. – Albany, N.Y. : State University of New York Press, 1995. – 170 p.

102. *Дергачев В.* Геоэкономика (Современная геополитика). – К. : ВИРА-Р, 2002. – 512 с.

103. *Кочетов Э.Г.* Геоэкономика (Освоение мирового экономического пространства). – М. : Издательство БЕК, 1999. – 480 с.

104. *Gasimli V.* Geo-economics. – Baku : Aston Print LLC, 2015. – 208 p. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://sam.az/uploads/PDF/Geo-Economic.pdf>.

105. *Kvinikadze G.* Conceptualization of Geo-Economic Threats in Small Countries with Transition Economies // Economic and Regional Studies. – 2017. – Vol. 10. – No. 3. – P. 42–52.

106. *Solberg Söilen K.* Geoeconomics. – London : Bookboon, 2012. – 302 p. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://bookboon.com/en/geoeconomics-ebook>.

107. *Hsieh C.-Y., Mangum S.L.* A Search for Synthesis in Economic Theory. – Armonk : M.E. Sharpe, 1986. – 268 с.

108. *Ananiashvili I., Papava V.* Laffer-Keynesian Synthesis and Macroeconomic Equilibrium. – New York : Nova Science Publishers, 2014. – 106 p.

109. *Langdana F.K.* Macroeconomic Policy: Demystifying Monetary and Fiscal Policy. – New York : Springer Science+Business Media, 2009. – 288 p.

110. *Tuerck D.G.* Macroeconomics: Integrating Theory, Policy and Practice for a New Era. – New York : Business Expert Press, 2015. – 140 p.

References

1. McConnell C.R., Brue S.L. *Ekonomiks: Printsipy, Problemy i Politika. V 2 tom.* [Economics: Principles, Problems, and Policies. In 2 vol.] Moscow, Respublika, 1992 [in Russian].
2. Mankiw N.G. *Printsipy Ekonomiks* [Principles of Economics]. St. Petersburg, Piter Kom, 1999 [in Russian].
3. Samuelson P.A., Nordhaus W.D. *Ekonomika* [Economics]. Moscow, BINOM, KNORUS, LBZ, 1999 [in Russian].
4. Fischer S., Dornbusch R., Schmalensee R. *Ekonomika* [Economics]. Moscow, Delo, 1993 [in Russian].
5. Linder M., Sensat Jr.J. *Anti-Samuelson. Vol. 1: Basic Ideological Concepts. Crises and Keynesianism.* New York, The World Market, Urizen Books, 1977.
6. Linder M., Sensat Jr.J. *Anti-Samuelson. Vol. 2: Money and Credit. Value and Price Theory. Factors of Production.* New York, The World Market, Urizen Books, 1977.
7. Kanth R.K. *Against Economics. Rethinking Political Economy.* Aldershot, Ashgate, 1997.
8. *The Future of Economics.* D. Hey (Ed.). Oxford, Blackwell, 1992.
9. Papava V. *O nekotorykh problemakh ekonomicheskoi nauki na sovremennom etape* [On some problems of economic science at the present stage]. *Voprosy ekonomiki – Economic Issues*, 1992, No. 1, pp. 114–117 [in Russian].
10. Heath J. *Economics without Illusions. Debunking the Myths of Modern Capitalism.* New York, Broadway Books, 2010.
11. Guriev S. *Mify Ekonomiki: Zabluzhdeniya i Stereotipy, Kotorye Rasprostranyayut SMI i Politiki* [Myths of Economics: Delusions and Stereotypes Spread by the Media and Politicians]. Moscow, Yunaited Press, 2010 [in Russian].
12. Fox J. *The Myth of the Rational Market: A History of Risk, Reward, and Delusion on Wall Street.* New York, Harper Business, 2009.
13. *Economics: Myth, Method, or Madness? Selected Readings.* R.E. Hicks, W.J. Klages, F.A. Raffa (Eds.). Berkeley, CA, McCutchan Publishing Corporation, 1971.
14. Mishan E.J. *Economic Myths and the Mythology of Economics.* Atlantic Highlands, NJ, Humanities Press International, 1986.
15. Paarlberg D. *Great Myths of Economics.* New York, New American Library, 1968.
16. Medina L., Schneider F. *Shadow economies around the world: what did we learn over the last 20 years?* IMF Working Paper WP/18/17, January 2018, available at: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/01/25/Shadow-Economies-Around-the-World-What-Did-We-Learn-Over-the-Last-20-Years-45583>.
17. Anikin A.V. *Istoriya Finansovykh Potryasenii. Ot Dzhona Lo do Sergeya Kirienko* [History of Financial Shocks. From John Law to Sergei Kirienko]. Moscow, ZAO "Olimp-Bizness", 2000 [in Russian].
18. Kindleberger C.P., Aliber R.Z. *Mirovye Finansovye Krizisy. Manii, Paniki i Krakhi* [Manias, Panic and Crashes: A History of Financial Crises]. St. Petersburg, Piter, 2010 [in Russian].
19. Stiglitz J.E. et al. *Doklad Stiglitsa o Reforme Mezhdunarodnoi Valyutno-Finansovoi Sistemy: Uroki Global'nogo Krizisa. Doklad komissii finansovykh ekspertov OON* [The Stiglitz Report. Reforming the International Monetary and Financial Systems in the Wake of the Global Crises. Joseph E. Stiglitz and Members of a UN Commission of Financial Expert]. Moscow, International relations PH, 2012 [in Russian].
20. Davies H. *The Financial Crisis: Who is to Blame?* Cambridge, Polity Press, 2010.

21. Raskov D. *Ritorika novoi institutsional'noi ekonomicheskoi teorii* [Rhetoric of the new institutional economics]. *Voprosy ekonomiki – Economic Issues*, 2010, No. 5, pp. 81–95 [in Russian].
22. Birman I.Ya. Ya – *Ekonomist (o Sebe, Lyubimom)* [I am an Economist (about Myself, Beloved)]. Novosibirsk, EKOR, 1996 [in Russian].
23. Skidelsky R. How economics survived the economic crisis, available at: https://www.project-syndicate.org/commentary/why-no-intellectual-shift-in-economics-by-robert-skidelsky-2018-01?utm_source=Project+Syndicate+Newsletter&utm_campaign=6b6f82ce43-sunday_newsletter_21_1_2018&utm_medium=email&utm_term=0_73bad5b7d8-6b6f82ce43-93567601.
24. Stiglitz J.E. Another Century of Economic Science, in: *The Future of Economics*. D. Hey (Ed.). Oxford, Blackwell, 1992, pp. 134–141.
25. Avtonomov V.S. *Politicheskaya ekonomiya perekhodnogo perioda* [Political economy of a transition period]. *Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya – World Economy and International Relations*, 1996, No. 9, pp. 7–15 [in Russian].
26. Fischer S., Frankel J. Macroeconomic issues of Soviet reform. *American Economic Review*, 1992, Vol. 82, No. 2, pp. 37–42.
27. Sachs J. Privatization in Russia: some lessons from Eastern Europe. *American Economic Review*, 1992, Vol. 82, No. 2, pp. 43–48.
28. Wolfson M. Transitions from a command economy: rational expectations and cold turkey. *Contemporary Policy Issues*, 1992, Vol. 10, Iss. 2, pp. 35–43.
29. Becker G.S., Becker G.N. *The Economics of Life. From Baseball to Affirmative Action to Immigration, How Real World Issues Affect Our Everyday Life*. New York, McGraw-Hill, 1997.
30. Stiglitz J.E. *Whither Socialism?* Cambridge, The MIT Press, 1996.
31. *Quasi-Markets and Social Policy*. J. Le Grand, W. Bartlett (Eds.). Basingstoke, UK, Macmillan Press, 1993.
32. Heyets V.M. *Podolannya kvazirynkovosti – shlyakh do investytsiino orientovanoj modeli ekonomichnoho zrostannya* [Overcoming the quasimarketness – a way to the investment-oriented model of economic growth]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 2015, No. 6, pp. 4–17 [in Ukrainian].
33. Papava V. On the theory of post-communist economic transition to market. *International Journal of Social Economics*, 2005, Vol. 32, No. 1–2, pp. 77–97.
34. Bazylevych V.D. *Ekonomichna nauka ta osvita v epokhu systemnykh transformatsii: novi vyklyky i zapyty do fundamental'noi teorii* [Economic science and education in the epoch of system transformations: new challenges and requests for the fundamental theory]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 2016, No. 8, pp. 78–92 [in Ukrainian].
35. Krugman P. Good enough for government work? Macroeconomics since the crisis. *Oxford Review of Economic Policy*, 2018, Vol. 34, Iss. 1–2, pp. 156–168, available at: <https://academic.oup.com/oxrep/article/34/1-2/156/4781811>.
36. Krugman P. *Vykhod iz krizisa est'!* [End this Depression Now!]. Moscow, Azbuka Biznes, Azbuka-Attikus, 2013 [in Russian].
37. Ryazanov V.T. *Ekonomichna polityka pislya kryzy: chy stane vona znovu keinsians'koyu?* [Economic policy after the crisis: will it become again Keynes' one?]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 2014, No. 5, pp. 4–27 [in Ukrainian].
38. Kapeliushnikov R.I. *O sovremennom sostoyanii ekonomicheskoi nauki: polusotsiologicheskie nablyudeniya* [On current state of economics: subjective semi-sociological observations]. *Voprosy Ekonomiki – Economic Issues*, 2018, No. 5, pp. 110–128 [in Russian].

39. Heilbroner R. *Nauchnyi analiz i videnie v istorii sovremennoi ekonomicheskoi mysli* [The scientific analysis and vision in the history of a modern economic thought]. *Voprosy ekonomiki – Economic Issues*, 1993, No. 11, pp. 4–12 [in Russian].
40. Heilbroner R., Milberg W. *The Crisis of Vision in Modern Economic Thought*. Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
41. El-Erian M.A. The lost lesson of the financial crisis, available at: <https://www.project-syndicate.org/commentary/lost-lessons-of-the-financial-crisis-by-mohamed-a--el-erian-2017-08>.
42. Pressman S., Scott R. Ten years after the crisis: a lost decade? *Real-World Economics Review*, 2018, Iss. 83, pp. 2–19, available at: <http://www.paecon.net/PAEReview/issue83/PressmanScott83.pdf>.
43. Rodrik D. *Ekonomika Reshaet: Sila i Slabost' "Mrachnoi Nauki"* [Economics Rules: The Rights and Wrongs of the Dismal Science]. Moscow, PH of Gaidar Institute, 2017 [in Russian].
44. Bookstaber R. *The End of Theory. Financial Crises, the Failure of Economics, and the Sweep of Human Interaction*. Princeton, Princeton University Press, 2017.
45. Leishvily P. *Economic Activity: Teleological Analysis*. New York, Nova Science Publishers, 2012.
46. Turner A. *Economics after the Crises. Objectives and Means*. Cambridge, The MIT Press, 2012.
47. van Staveren I. *Economics After the Crises. An Introduction to Economics from a Pluralist and Global Perspective*. London, Routledge, 2015.
48. Rodrik D. Economists vs. economics, available at: https://www.project-syndicate.org/commentary/economists-versus-economics-by-dani-rodrik-2015-09?utm_source=Project+Syndicate+Newsletter&utm_campaign=be2a176f93-Sept_13_20159_5_2015&utm_medium=email&utm_term=0_73bad5b7d8-be2a176f93-93567601&barrier=accessreg.
49. Birks S. *40 Critical Pointers for Students of Economics*. London, College Publications, 2016.
50. Fullbrook E. *Narrative Fixation in Economics*. London, College Publications, 2016.
51. Marques G. *A Philosophical Framework for Rethinking Theoretical Economics and Philosophy of Economics*. London, College Publications, 2016.
52. McCloskey D.N. *Bourgeois Dignity: Why Economics Can't Explain the Modern World*. Chicago, The University of Chicago Press, 2010.
53. Pilkington P. *The Reformation in Economics. A Deconstruction and Reconstruction of Economic Theory*. London, The Palgrave Macmillan, 2016.
54. Söderbaum P. Do we need a new economics for sustainable development? *Real-World Economics Review*, 2017, Iss. 80, pp. 32–44, available at: <http://www.paecon.net/PAEReview/issue80/Soderbaum80.pdf>.
55. Stiglitz J. An agenda for reforming economic theory, available at: https://www.youtube.com/watch?v=L9KAd_nqINY.
56. Syll L.P. *On the Use and Misuse of Theories and Models in Mainstream Economics*. London, College Publications, 2016.
57. Kaletsky A. *Revolyutsiya "makronekonomiki"?* [A “macroneconomic” revolution?], available at: <https://www.project-syndicate.org/commentary/replacement-market-fundamentalism-by-anatole-kaletsky-2017-07/russian> [in Russian].
58. Di Muzio T., Noble L. The coming revolution in political economy: money creation, Mankiw and misguided macroeconomics. *Real-World Economics Review*, 2017,

Iss. 80, pp. 85–108, available at: <http://www.paecon.net/PAEReview/issue80/DiMuzio-Noble80.pdf>.

59. Stiglitz J. Joseph Stiglitz on macroeconomics in crisis, available at: <https://www.youtube.com/watch?v=SOxCMc9-1Cc&app=desktop>.

60. Hill R., Myatt T. *The Economics Anti-Textbook: A Critical Thinker's Guide to Microeconomics*. Halifax, Fernwood Publishing, 2010.

61. Rodrik D. The perils of economic consensus, available at: https://www.project-syndicate.org/commentary/dani-rodrik-warns-that-agreement-among-economists-can-create-an-illusion-of-certain-knowledge?utm_source=MadMimi&utm_medium=email&utm_content=Dani+Rodrik%3a+%22The+Perils+of+Economic+Consensus%22&utm_campaign=20140817_m121761177_Dani+Rodrik%3a+%22The+Perils+of+Economic+Consensus%22&utm_term=The+Perils+of+Economic+Consensus&barrier=accessreg.

62. Offer A. *Nobelevskaya ekonomika vs. sotsial-demokratiya* [Nobel economics versus social democracy], available at: <https://www.project-syndicate.org/commentary/economics-nobel-versus-social-democracy-by-avner-offer-2016-10/russian> [in Russian].

63. Offer A., Söderberg G. *The Nobel Factor: The Prize in Economics, Social Democracy, and the Market Turn*. Princeton, Princeton University Press, 2016.

64. Skidelsky R. Why reinvent the monetary wheel?, available at: https://www.project-syndicate.org/commentary/cryptocurrencies-false-promise-by-robert-skidelsky-2018-05?utm_source=Project+Syndicate+Newsletter&utm_campaign=c4c50cbcd2-sunday_newsletter_27_5_2018&utm_medium=email&utm_term=0_73bad5b7d8-c4c50cbcd2-93567601.

65. Cawrey D. How economist Milton Friedman predicted bitcoin, available at: <https://www.coindesk.com/economist-milton-friedman-predicted-bitcoin/>.

66. Samson A. *Laureat Nobelevskoi premii Mil'ton Fridman prognoziroval bitkoinkuyu epokhu 17 let nazad* [The Nobel Prize laureate Milton Friedman predicted bitcoin era 17 years ago], available at: <https://bitcoindrush.md/%D0%BB%D0%B0%D1%83%D1%80%D0%B5%D0%B0%D1%82-%D0%BD%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B9-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D0%B8-%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%BE%D0%BD-%D1%84/> [in Russian].

67. Shiller R.J. The old allure of new money, available at: https://www.project-syndicate.org/commentary/cryptocurrencies-scientific-narrative-by-robert-j--shiller-2018-05?utm_source=Project+Syndicate+Newsletter&utm_campaign=c4c50cbcd2-sunday_newsletter_27_5_2018&utm_medium=email&utm_term=0_73bad5b7d8-c4c50cbcd2-93567601.

68. Golstein S. Nobel laureate Stiglitz: “Why do people want bitcoin?”, available at: <https://www.financemagnates.com/cryptocurrency/news/nobel-laureate-stiglitz-people-want-bitcoin/>.

69. Myers J. Joseph Stiglitz: bitcoin ought to be outlawed, available at: <https://www.weforum.org/agenda/2017/11/joseph-stiglitz-bitcoin-ought-to-be-outlawed/>.

70. Roubini N. *Pervye koino moshenniki* [Initial coin scams], available at: <https://www.project-syndicate.org/commentary/ico-cryptocurrency-scams-by-nouriel-roubini-2018-05/russian> [in Russian].

71. James H. *Opasnost' bitkoina* [The bitcoin threat], available at: <https://www.project-syndicate.org/commentary/bitcoin-threat-to-political-stability-by-harold-james-2018-02/russian> [in Russian].

72. Johnson M.C. Why is the Kremlin suddenly obsessed with cryptocurrencies?, available at: <https://www.thedailybeast.com/why-is-the-kremlin-suddenly-obsessed-with-cryptocurrencies?ref=scroll>.

73. Bach N. This Nobel prize-winning economist says bitcoin should be banned. *Fortune*, November 30, 2017, available at: <http://fortune.com/2017/11/30/economist-joseph-stiglitz-bitcoin-should-be-outlawed/>.

74. Rogoff K. *Zoloto kriptodurakov?* [Crypto-fool's gold?], available at: <https://www.project-syndicate.org/commentary/bitcoin-long-term-price-collapse-by-kenneth-rogooff-2017-10/russian?barrier=accesspay> [in Russian].

75. Samaeva Yu. *Paul Krugman: "Nuzhno govorit' ob opredelyayushchei roli gosudarstva v preodolenii krizisa, o neobkhodimosti vmeshatel'stva v rynochnye mekhanizmy i ruchnogo upravleniya"* [Paul Krugman: "It is necessary to talk about the decisive role of the state in overcoming the crisis, about need of intervention in market mechanisms and manual control"]. *Zerkalo nedeli – Mirror of week*, September 18, 2017, available at: https://zn.ua/macrolevel/nobelevskiy-laureat-pol-krugman-nuzhno-govorit-ob-opredelyayuschey-rol-i-gosudarstva-v-preodolenii-krizisa-o-neobkhodimosti-vmeshatelstva-v-rynochnye-mekhanizmy-i-ruchnogo-upravleniya-260407_.html#comment [in Russian].

76. Barsky R.B. The Japanese bubble: a 'heterogeneous' approach. NBER Working Paper No. 15052, June 2009, available at: <http://www.nber.org/papers/w15052>.

77. Wood C. *The Bubble Economy? Japan's Extraordinary Speculative Boom of the '80s and the Dramatic Bust of the '90s*. Jakarta, Solstice Publishing, 2005.

78. Sheng A., Geng X. *Varvary u monetarnykh vorot* [Barbarians at the monetary gate], available at: <https://www.project-syndicate.org/commentary/bitcoin-cryptocurrencies-monetary-risk-by-andrew-sheng-and-xiao-geng-2017-08/russian?barrier=accesspay> [in Russian].

79. Baker D. Tesla, Amazon, bitcoin, efficient markets and FTT. *WEA Commentaries*, 2018, Vol. 8, No. 1, pp. 10–11, available at: <https://www.worldeconomicsassociation.org/newsletterarticles/bitcoin-efficient-markets/>.

80. Turner A. Should you buy bitcoin?, available at: <https://www.project-syndicate.org/commentary/bitcoin-collapse-low-macroeconomic-risk-by-adair-turner-2018-02>.

81. Quiggin J. What bitcoin reveals about financial markets. *The New York Times*, February 8, 2018, available at: <https://www.nytimes.com/2018/02/08/opinion/bitcoin-financial-markets.html?ref=collection%2Fsectioncollection%2Fopinion&action=click&contentCollection=opinion&region=rank&module=package&version=highlights&contentPlacement=8&pgtype=sectionfront>.

82. Lagarde C. Central banking and Fintech – a brave new world?, available at: <http://www.imf.org/en/News/Articles/2017/09/28/sp092917-central-banking-and-fintech-a-brave-new-world?cid=em-COM-123-35955>.

83. Cox J. *Bitcoin and Digital Currencies: The New World of Money and Freedom*. Baltimore, Laissez Faire Books, 2013.

84. Roubini N. *Nevypolnennye obeshchaniya blokcheina* [Blockchain's broken promises], available at: <https://www.project-syndicate.org/commentary/why-bitcoin-is-a-bubble-by-nouriel-roubini-2018-01/russian?barrier=accesspay> [in Russian].

85. Roubini N., Byrne P. *Blokchein – pustye mechty* [The blockchain pipe dream], available at: <https://www.project-syndicate.org/commentary/blockchain-technology-limited-applications-by-nouriel-roubini-and-preston-byrne-2018-03/russian> [in Russian].

86. Popper N. There is nothing virtual about bitcoin's energy appetite. *The New York Times*, January 21, 2018, available at: <https://www.nytimes.com/2018/01/21/technology>

gy/bitcoin-mining-energy-consumption.html?action=click&contentCollection=Times%20Insider&module=RelatedCoverage&region=Marginalia&pgtype=article.

87. Jezard A. In 2020 bitcoin will consume more power than the world does today, available at: <https://www.weforum.org/agenda/2017/12/bitcoin-consume-more-power-than-world-2020/>.

88. Salman A., Razzaq M.G.A. Bitcoin and the World of Digital Currencies, in: Financial Management from an Emerging Market Perspective. G. Kucukkocaoglu, S. Gokten (Eds.). InTech, 2018, pp. 269–281.

89. Vigna P., Casey M.J. *Epokha Kriptovalyut. Kak Bitkoin i Blokchein Menyayut Mirovoi Ekonomicheskii Poryadok* [Era of Cryptocurrencies: How Bitcoin and the Blockchain Are Challenging the Global Economic Order]. Moscow, Mann, Ivanov i Ferber, 2018 [in Russian].

90. Tarasov D., Popov A. *Ot zolota do bitkoina* [From Gold to Bitcoin]. Moscow, Al'pina Publisher, 2018 [in Russian].

91. North A. How the tiny nation of Georgia became a bitcoin behemoth, available at: <https://www.npr.org/sections/parallels/2018/04/23/597780405/how-the-tiny-nation-of-georgia-became-a-bitcoin-behemoth>.

92. Buchanan J.M. What Should Economists Do? Indianapolis, Liberty Fund, 1979.

93. Brockway G.P. The End of Economic Man. New York, W.W. Norton and Co., 1995.

94. Tittenbrun J. The death of the economic man. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 2013, Vol. 11, pp. 10–34, available at: <https://www.scipress.com/ILSHS.11.10.pdf>.

95. Papava V. The Georgian economy: from “shock therapy” to “social promotion”. *Communist Economies & Economic Transformation*, 1996, Vol. 8, No. 2, pp. 251–267.

96. Papava V. Is Zombie Economicus coming?, available at: <http://www.marketoracle.co.uk/Article8736.html>.

97. Skidelsky R. *Ekonomisty protiv ekonomiki* [Economists versus the economy], available at: <https://www.project-syndicate.org/commentary/mathematical-economics-training-too-narrow-by-robert-skidelsky-2016-12/russian?barrier=accesspaylog> [in Russian].

98. Skidelsky R. “Uchenye idioty”. *Pochemy ekonomisty ne ponimayut, chto proishodit s mirovoi ekonomikoi?* [“Erudite idiots”. Why economists don’t understand what happens to the world economy?], available at: <http://ktovkurse.com/mirovaya-ekonomika/uchenye-idioty-pochemu-ekonomisty-ne-ponimayu-chto-proishodit-s-mirovoj-ekonomikoj> [in Russian].

99. Kim V.V., Blazhevich N.V. *Jazyk Nauki: Filosofsko-Metodologicheskie Aspekty* [Science Language: Philosophical and Methodological Aspects]. Ekaterinburg, Bank kul'turnoi informatsii, 1998, available at: http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/3588/2/philos_edu_4.pdf [in Russian].

100. Devitt M., Sterelny K. Language and Reality: An Introduction to the Philosophy of Language. Oxford, UK, Wiley-Blackwell, 1999.

101. Marsonet M. Science, Reality, and Language. Albany, N.Y., State University of New York Press, 1995.

102. Dergachev V. *Geoekonomika (Sovremennaya Geopolitika)* [Geo-Economics (Modern Geopolitics)]. Kiev, VIRA-R, 2002 [in Russian].

103. Kochetov E.G. *Geoekonomika (Osvoenie Mirovogo Ekonomicheskogo Prostranstva)* [Geo-Economics (Development of the World Economic Space)]. Moscow, BEK PH, 1999 [in Russian].

104. Gasimli V. *Geo-Economics*. Baku, Aston Print LLC, 2015, available at: <http://sam.az/uploads/PDF/Geo-Economic.pdf>.

105. Kvinikadze G. Conceptualization of geo-economic threats in small countries with transition economies. *Economic and Regional Studies*, 2017, Vol. 10, No. 3, pp. 42–52.

106. Solberg Soilen K. *Geoeconomics*. London, Bookboon, 2012, available at: <https://bookboon.com/en/geoeconomics-ebook>.

107. Hsieh C.-Y., Mangum S.L. *A Search for Synthesis in Economic Theory*. Armonk, M.E. Sharpe, 1986.

108. Ananiashvili I., Papava V. *Laffer-Keynesian Synthesis and Macroeconomic Equilibrium*. New York, Nova Science Publishers, 2014.

109. Langdana F.K. *Macroeconomic Policy: Demystifying Monetary and Fiscal Policy*. New York, Springer Sciece+Business Media, 2009.

110. Tuerck D.G. *Macroeconomics: Integrating Theory, Policy and Practice for a New Era*. New York, Business Expert Press, 2015.

*Стаття надійшла до редакції 4 липня 2018 р.
The article was received by the Editorial staff on July 4, 2018.*
